

Avizul Comitetului Economic și Social European privind Cartea verde „Migrație și mobilitate: provocările și oportunitățile sistemelor educaționale din UE”

COM(2008) 423 final

(2009/C 218/17)

La 3 iulie 2008, în conformitate cu articolul 262 din Tratatul de instituire a Comunității Europene, Comisia Europeană a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social cu privire la:

„Cartea verde «Migrație și mobilitate: provocările și oportunitățile sistemelor educaționale din UE»”

Secțiunea pentru ocuparea forței de muncă, afaceri sociale și cetățenie, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 10 decembrie 2008. Raportor: dl Mário SOARES.

În cea de-a 451-a sesiune plenară, care a avut loc la 25 și 26 februarie 2009 (ședința din 25 februarie 2009), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 142 voturi pentru, 1 vot împotriva și 6 abțineri.

1. Introducere

1.1 Cartea verde pe tema „Migrație și mobilitate: provocările și oportunitățile sistemelor educaționale din UE” [COM(2008) 423 final] abordează o provocare importantă la adresa sistemelor educaționale actuale, o provocare ce nu este nouă, dar care, în ultimii ani, s-a accentuat și se manifestă în întreaga UE: prezența în școli a unui mare număr de copii din familii de migranți, și care se află într-o situație socioeconomică precară.

1.2 În opinia Comisiei, ar fi util să se lanseze o consultare a părților interesate referitoare la politica de educație pentru copiii proveniți din familii de migranți. Părțile interesate sunt invitate să-și exprime opiniile în legătura cu:

- provocările politice,
- măsurile politice corespunzătoare pentru a răspunde acestor provocări,
- rolul posibil al Uniunii Europene în sprijinirea statelor membre în acest context, precum și
- viitorul Directivei 77/486/CEE.

1.3 Comitetul Economic și Social European consideră că este vorba de un domeniu complex și dificil, care se pretează unui mare număr de abordări, toate fiind extrem de pertinente și de importante. Cu toate acestea, din motive metodologice, CESE se va limita la încercarea de a răspunde celor cinci întrebări adresate, precum și la formularea unor observații cu caracter general.

2. Observații generale

2.1 CESE este întru totul de acord cu abordarea pe care se bazează Cartea verde, care descrie prezența în școli a numeroși

elevi/eleve din familii de migranți ca pe o provocare și nu ca pe o problemă, analizând-o în mod corect și abordându-i, practic, toate aspectele.

2.2 Cu toate acestea, utilizarea unei definiții generale cum este cea a „copiilor din familii de migranți”, „copii de migranți” sau „elevi/eleve migranți(te)”, în care sunt incluși atât copiii care provin din țări terțe, cât și cei din țările Uniunii, dar care nu locuiesc în țara de origine, prezintă riscul de a considera omogene realități care sunt fundamental diferite.

2.3 În realitate, este evident pentru oricine că a fi cetățean european nu este același lucru cu a fi cetățean extracomunitar. Chiar și Comisia admite că utilizarea unei astfel de definiții este riscantă atunci când reamintește că, spre deosebire de cetățenii din afara UE, cetățenii europeni pot circula în mod liber pe teritoriul Uniunii. Cu toate acestea, Comisia pare să își justifice alegerea prin acceptarea criteriilor utilizate de sursele de informații consultate (PIRLS și PISA) ⁽¹⁾.

2.4 CESE înțelege abordarea Comisiei - care se interesează de situația tuturor copiilor ai căror părinți au o naționalitate diferită de cea a țării care îi găzduiește, dat fiind că toți acești copii au nevoie de un sprijin specific - însă ar prefera ca aceste probleme să fie abordate din cele două perspective menționate anterior: pe de o parte, din perspectiva copiilor cetățenilor europeni, iar pe de altă parte, din cea a copiilor cetățenilor din țări terțe.

⁽¹⁾ PIRLS: „Progress in International Reading Literacy Study” (Studiu privind evoluția competențelor de lectură) - studiu realizat de Asociația internațională pentru evaluarea realizărilor din domeniul educației (IEA); PISA: „Programme for International Student Assessment” (Programul internațional de evaluare a elevilor), cercetare coordonată de OCDE.

2.5 Prezentul aviz nu tratează în mod special fenomenul migrației, ci mai degrabă rolul sistemelor de învățământ în ceea ce privește integrarea migranților și, în special, a copiilor acestora. Au fost luate în considerare diferitele avize CESE din domeniul imigrației, care constituie un important ansamblu teoretic ⁽¹⁾.

2.6 Există o strânsă legătură între integrarea cu succes a imigranților, educația la care au acces copiii lor și calitatea rezultatelor școlare ale acestora. Este vorba de o legătură indiscutabilă, în măsură să condiționeze succesul politicii de coeziune socială europeană, stabilitatea democrațiilor noastre și, nu în ultimul rând, dezvoltarea economică pe termen lung.

2.7 Cu cât integrarea copiilor și a tinerilor din familii de migranți în cadrul școlii are loc mai devreme și se desfășoară mai bine, cu atât mai mare va fi reușita lor școlară. Trebuie subliniată în acest sens importanța educației preșcolare, din perspectiva obținerii instrumentelor necesare pentru reușita educațională și școlară.

2.8 Cu toate acestea, deși statisticile indică cu certitudine faptul că rezultatele copiilor de migranți sunt sistematic mai bune dacă aceștia frecventează sistemul educativ de la o vârstă fragedă, aceasta nu înseamnă că ei au șanse mai mari de acces la studiile superioare sau la obținerea unui loc de muncă decent.

⁽¹⁾ Printre avizele CESE din domeniu, mai multe de 50 la număr, a se vedea, în special, următoarele: „Comunicarea privind metoda deschisă de coordonare pentru politicile din domeniul imigrației și azilului” (raportor: dna ZU EULENBURG) (JO C 221, 17.9.2002); „Condițiile de acces și de ședere aplicabile cetățenilor din țări terțe în vederea efectuării de studii, a formării profesionale sau a unor activități de voluntariat” (raportor: dl PARIZA CASTAÑOS) (JO C 133, 6.6.2003); „Propunerea de regulament al Parlamentului European și al Consiliului de înființare a unui program de asistență tehnică și financiară pentru țările terțe în domeniul imigrației și azilului” (raportor: dna CASSINA) (JO C 32, 5.2.2004); „Comunicarea privind imigrația, integrarea și ocuparea forței de muncă” (raportor: dl PARIZA CASTAÑOS) (JO C 80, 30.3.2004); Avizul CESE din proprie inițiativă privind accesul la cetățenia Uniunii Europene (raportor: dl PARIZA CASTAÑOS) (JO C 208, 3.9.2003); Avizul CESE din proprie inițiativă „Convenția internațională privind lucrătorii migranți” (raportor: dl PARIZA CASTAÑOS) (JO C 302, 7.12.2004); Avizul CESE din proprie inițiativă „Imigrația în UE și politicile de integrare: colaborarea dintre guvernele regionale și locale și organizațiile societății civile” (raportor: dl PARIZA CASTAÑOS) (JO C 318, 23.12.2006); Avizul CESE din proprie inițiativă „Politica comunitară în domeniul imigrației și al cooperării cu țările de origine pentru promovarea dezvoltării” (raportor: dl PARIZA CASTAÑOS) (JO C 44, 16.2.2008); Avizul exploratoriu al CESE „Elemente pentru structura, organizarea și funcționarea unei platforme care să asigure o participare mai largă a societății civile la promovarea politicilor de integrare a resortisanților din țări terțe în UE” (raportor: dl PARIZA CASTAÑOS) (JO C 27, 3.2.2009); „Integrarea minorităților - romii” (raportor: dna SIGMUND, coraportor: dl SHARMA) (JO C 27, 3.2.2009); „O politică comună de imigrare pentru Europa: principii, acțiuni și instrumente” (raportor: dl PARIZA CASTAÑOS), CESE 342/2009 din 25.2.2009 (Nepublicat încă în Jurnalul Oficial).

2.9 Pe de altă parte, în măsura în care alegerea unei cariere viitoare este făcută în mod liber și în cunoștință de cauză, și cu cât se investește mai mult în reușita școlară a copiilor și tinerilor din familii de migranți, cu atât mai bune vor fi rezultatele obținute pe plan social, economic și politic.

2.10 Școala reprezintă cel mai adecvat cadru pentru integrare, având în vedere că este primul spațiu de socializare din afara familiei. Atunci când școala respinge, discriminează sau creează segregări, în loc să contribuie la atenuarea efectelor originii socioeconomice a familiilor de migranți, devine foarte greu ca integrarea să fie încununată de succes, ceea ce se repercutează ulterior asupra întregii societăți.

2.11 Din aceste motive trebuie respinsă ideea unor școli destinate în majoritate sau în mod exclusiv copiilor de migranți - chiar dacă, la prima vedere, crearea unor astfel de școli ar putea să pară pusă în slujba unor scopuri nobile. Școala trebuie să reflecte structura socială a comunității, nu să constituie un ghetou pentru vreun grup anume. Segregarea fizică și socială a elevilor din familii de migranți în cadrul unor școli care le sunt special destinate se însoțește în general de o segregare la nivelul locuințelor și/sau decurge din aceasta din urmă.

2.12 Profesorii, actori esențiali ai procesului de învățământ, ar trebui să se bucure de o atenție deosebită din partea autorităților responsabile cu sistemele de educație, având în vedere că influențează direct rezultatele școlare ale elevilor. Posibilitatea unor cariere atrăgătoare și bine plătite și, mai ales, aceea de a beneficia de o formare de bază și continuă care să țină cont de aceste noi realități sunt elemente esențiale pentru obținerea unor rezultate pozitive ⁽²⁾.

2.13 În acest sens, ar trebui să se mizeze pe creșterea numărului de profesori cu origini etnice și culturale mai diverse, întrucât exemplul lor i-ar putea încuraja pe elevi și i-ar putea ajuta să-și consolideze respectul de sine. Pentru aceasta, vor fi necesare revizuirea criteriilor și procedurilor de recrutare a profesorilor, precum și alocarea unor resurse specifice.

2.14 Cunoașterea limbii din țara de reședință este una dintre condițiile indispensabile ale reușitei școlare. Această problemă nu a fost soluționată în mod satisfăcător, deoarece s-a făcut o confuzie între capacitățile de comunicare și cunoștințele lingvistice. Oferirea de sprijin specific în acest domeniu, integrarea cât mai precoce (de la cea mai fragedă vârstă) în mediul școlar, interacțiunile dintre școală și părinți, cu scopul de a le oferi și acestora cursuri de învățare a limbii din țara de reședință, sunt câteva din strategiile posibile pentru a depăși această problemă, care se numără printre cele mai complexe.

⁽²⁾ A se vedea Avizul CESE „Îmbunătățirea calității formării profesorilor” (raportor: dl SOARES) (JO C 151, 17.6.2008).

2.15 Implicarea părinților migranți în întregul proces educativ, interacțiunea lor cu familiile din comunitatea autohtonă, punerea în valoare a cunoștințelor și experiențelor pe care le dețin sunt tot atâția factori ai integrării în școală și comunitate, atât a elevilor/elevilor, cât și a comunităților de migranți în general. În acest scop, este important ca școlile să dispună de personal educativ auxiliar și de mediatori culturali (¹).

3. Contribuția CESE

3.1 Cartea verde pune în discuție 4 teme, în legătură cu care elaborează un ansamblu de întrebări, și anume:

„A. Provocările politice:

Care sunt principalele provocări politice referitoare la oferirea unei educații de calitate copiilor proveniți din familii de migranți? Pe lângă provocările identificate de prezenta Carte verde, există și alte provocări care ar trebui luate în considerare?

B. Răspunsul politic:

Care este răspunsul politic corespunzător acestor provocări? Există alte politici sau abordări, în afara celor expuse de prezenta Carte verde, care ar trebui luate în considerare?

C. Rolul Uniunii Europene:

Ce acțiuni ar putea fi întreprinse prin intermediul programelor comunitare, pentru obținerea unui impact pozitiv asupra educației copiilor proveniți din familii de migranți? Cum ar putea fi abordate aceste probleme prin intermediul metodei deschise de coordonare în domeniul educației și formării? Credeți că ar trebui să se elaboreze eventuali indicatori și/sau criterii de referință care să servească drept instrument pentru o mai mare concentrare a eforturilor politice asupra reducerii diferențelor de reușită școlară?

D. Viitorul Directivei 77/486/CEE:

Cum ar putea Directiva 77/486/CEE să joace un rol în sprijinirea politicilor statelor membre referitoare la aceste probleme, luând în considerare experiența punerii în aplicare a acestei directive și având în vedere că, de la adoptarea acesteia, au intervenit schimbări în natura fluxurilor migratorii? Ați recomanda menținerea directivei în forma sa actuală, adaptarea sau abrogarea acesteia? Doriți să propuneți metode alternative de sprijinire a politicilor statelor membre referitoare la problemele abordate de directivă?

3.2 Provocările politice

3.2.1 La ora actuală, cea mai mare provocare politică de la nivel european este, probabil, dezvoltarea unui sistem școlar

(¹) Aceste idei, precum și altele, pot fi regăsite în raportul din aprilie 2008 „Education and Migration - Strategies for integrating migrant children in European schools and societies. A synthesis of research findings for policy-makers” (Educație și migrație - strategii de integrare a copiilor din familii de imigranți în școlile și societățile europene. O sinteză a rezultatelor cercetării destinată factorilor de decizie politică) al Rețelei de experți NESSE (rețeaua de experți în materie de aspecte sociale ale educației și de formare, care se bucură de sprijinul Comisiei Europene). (http://www.nesse.fr/nesse/nesse_top/activites/education-and-migration).

caracterizat de incluziune, într-o societate care este din ce în ce mai puțin astfel, fie din cauza adâncirii prăpastiei dintre bogați și săraci și a creșterii în consecință a excluziunii sociale, fie din cauză că, în ceea ce privește migrația în sine, politicile din domeniu au devenit din ce în ce mai constrângătoare în tot mai multe țări. Trebuie să se acorde o atenție deosebită situației socioeconomice a persoanelor care provin din familii de migranți, dat fiind că posibilitățile care le sunt oferite în materie de educație sunt și ele condiționate, în mare măsură, de faptul că aceste persoane sunt dezavantajate din punct de vedere social.

3.2.2 Nu putem analiza provocarea uriașă ce constă în integrarea cu succes a milioane de imigranți prin intermediul școlii fără a pune în discuție următoarele aspecte: statutul juridic al cetățenilor străini, care determină condițiile de acces la sistemul general de învățământ obligatoriu (²), procesul de regularizare a situației imigranților fără forme legale, obstacolele din calea reîntregirii familiilor și criteriile pentru acordarea de vize, care violează, în unele cazuri, drepturile fundamentale ale omului (este cazul cerinței de a realiza teste ADN pentru a face dovada relației de rudenie).

3.2.3 În momentul în care se iau decizii politice și educaționale care afectează soarta a milioane de copii și tineri proveniți din familii de migranți, această problemă globală nu poate fi lăsată deoparte. Școala nu ia naștere și nici nu se dezvoltă separat de matricea socială în care se integrează. Ea reflectă societatea respectivă, dar poate contribui de asemenea într-o măsură decisivă la transformarea acesteia din urmă.

3.2.4 În cazul concret al reformelor din învățământ care abordează educația ca pe o afacere ca oricare alta, aplicând școlii termeni comerciali (elevii și părinții fiind văzuți drept „consumatori/utilizatori”, iar profesorii ca „prestatori de servicii”), și care promovează o evaluare bazată în mod exclusiv pe randamentul individual al elevilor, nu se poate vorbi de vreo contribuție la succesul integrării. Trebuie să se revină la o definiție care să insiste, dimpotrivă, asupra faptului că educația reprezintă un drept uman fundamental al tuturor copiilor și tinerilor.

3.2.5 Având în vedere că educația continuă să fie un domeniu de competență națională, una dintre principalele provocări este ca Uniunea Europeană să poată coordona, în practică, politicile necesare pentru a obține o cât mai bună integrare. Acest paradox - pe de o parte, recunoașterea repercusiunilor imigrației la nivel comunitar, iar pe de altă parte, faptul că politicile continuă să fie elaborate la nivel național - nu va putea fi depășit decât atunci când va exista voința politică de a coordona și mai strâns aceste politici.

(²) În Germania, statutul juridic de „cetățean străin” antrenează în mod frecvent scutirea de la obligația generală de a frecventa sistemul școlar. Cu toate acestea, conform articolului 14 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, toți copiii au „dreptul la educație (...) și de a urma (...) învățământul obligatoriu”.

3.2.6 În consecință, Uniunea Europeană se confruntă cu provocarea de a recunoaște că dificultățile de gestionare a acestui fenomen masiv de migrație vor fi greu de depășit la nivel bilateral și că trebuie create instrumentele politice necesare în acest sens, având în vedere prezența unui număr din ce în ce mai mare de elevi din afara spațiului comunitar în sistemele europene de învățământ.

3.2.7 Situația dezavantajoasă în care se găsesc persoanele provenite din familii de migranți continuă să existe și în domeniul educației pentru adulți. Aceste persoane participă într-o măsură mai redusă la activitățile de formare continuă, iar cursurile care le sunt oferite se axează în special pe însușirea de competențe lingvistice. Instituțiile de învățământ dedicate educației pentru adulți trebuie să asigure o mai mare deschidere către ansamblul populației vizate. Oferta globală trebuie să ia în considerare persoanele provenite din familii de migranți. În acest sens, este important ca educația pentru adulți să fie extinsă la domenii cum ar fi cultura, politica, întemeierea unei familii, dar și sănătatea, competențele sociale etc.

3.2.8 O altă provocare politică ce poate condiționa orice decizie este criza economică actuală. Creșterea șomajului, greutățile cu care se confruntă sistemele de securitate socială și care, în anumite țări, pun sub semnul întrebării însăși menținerea modelelor de protecție socială, pot genera fenomene de rasism și de xenofobie care se opun întru totul valorilor Europei democratice. Atât școala, cât și comunitatea în care aceasta se integrează trebuie să rămână vigilente față de astfel de fenomene, nu numai pentru a le preveni, ci și pentru a lua măsuri, dacă și atunci când este necesar.

3.3 Răspunsul politic

3.3.1 Statele membre au ca răspundere fundamentală și de prim ordin îndeplinirea angajamentului de a-i integra pe imigranții de pe teritoriul lor. În cazul copiilor și al tinerilor, acesta nu înseamnă numai asigurarea accesului tuturor la sistemul de învățământ, garantând absența oricărei forme de selecție pe baza statutului social, cât și eforturi pentru ca reușita școlară să fie considerată un drept al elevilor/elevelor care provin din familii de migranți.

3.3.2 În acest scop este important ca răspunsul educațional să se bazeze:

- pe o școală de calitate, la care oricine poate avea acces în mod gratuit;
- pe o politică ce respectă, printre altele, diferențele etnice, socioculturale, economice, de gen și care știe să exploateze potențialul existent;
- pe respectarea trăsăturilor proprii fiecărei comunități de migranți, care trebuie luate în considerare în cadrul plani-

ficării programelor, în vederea deschiderii instituțiilor de învățământ către alte culturi;

- pe un corp didactic format pentru a răspunde necesităților elevilor care nu sunt cetățeni ai țării respective, care să beneficieze de sprijinul și de formarea continuă indispensabile pentru atingerea obiectivelor educaționale și care să se poată baza pe un personal auxiliar cunoscător al limbilor și culturilor comunităților reprezentate în școală. În acest sens, ar fi util să se consolideze prezența în școli a unor echipe multidisciplinare (introducându-se, de exemplu, o formă cuprinzătoare de asistență socială în cadrul școlar);
- pe îmbunătățirea accesului la internet, ca modalitate de a sprijini educația copiilor din familii de migranți, având în vedere că este vorba de un instrument esențial pentru reușita școlară în UE. În acest scop, se propune crearea unor cluburi de tineret și a unor centre comunitare dotate cu acces la internet, instituirea, cu sprijinul autorităților locale, de parteneriate cu bibliotecile locale sau cu întreprinderi dispuse să doneze echipament informatic depășit etc.;
- pe o educație „durabilă”: promovarea cunoștințelor lingvistice nu se poate mărgini la primii ani de viață, nici la învățământul preșcolar, ci trebuie să continue în cadrul școlii și să nu se limiteze la limba țării-gazdă. Însușirea unui limbaj specializat din punct de vedere tehnic și profesional necesită contribuția mai multor discipline, precum și formarea adecvată a personalului didactic, indiferent de specializarea sa. În paralel cu învățarea limbii țării-gazdă, trebuie să se asigure și o ofertă de cursuri pentru limbile vorbite în familiile elevilor. Menținerea și promovarea multilingvismului ar trebui să figureze în cadrul programei școlare de bază din fiecare școală;
- pe promovarea unui program de tip „mentor/învățăcel”, în care elevii sunt încurajați să se asocieze cu câte un coleg de vârstă mai mare și cu mai multă experiență;
- pe crearea unei platforme de dialog între copiii din familii de migranți și copiii autohtoni, dat fiind că o astfel de platformă ar putea combate prejudecățile și consolida înțelegerea;
- pe implicarea părinților elevilor/elevelor din familii de migranți, cărora le revine un rol deosebit. În acest scop, părinții trebuie să cunoască mai bine sistemul de învățământ și posibilitățile de formare profesională, și să fie invitați să-și exprime punctul de vedere;
- pe o ofertă completă de cursuri de educație pentru adulți, destinate persoanelor din familii de migranți, indiferent că au sau nu copii de vârstă școlară, din motivele expuse anterior ⁽¹⁾;

⁽¹⁾ A se vedea punctul 3.2.7 de mai sus.

— pe promovarea competențelor „interculturale”, inclusiv atribuirea unor burse de studii și acordarea de sprijin financiar în scopul reducerii inegalităților în ceea ce privește educația (măsuri care nu trebuie limitate la elevii/elevetele din familii de migranți).

3.3.3 Dincolo de măsurile de ordin general, care trebuie să țină cont de caracteristicile populației de migranți - ca de exemplu, accesul la sistemul de sănătate și la piața forței de muncă, precum și la o locuință decentă - trebuie menționată necesitatea de a propune răspunsuri sectoriale în domeniul educației, cum ar fi revizuirea materialelor didactice (astfel încât imaginea imigranților să nu fie prezentată într-o formă negativă), posibilitatea unor activități de integrare extrașcolare, accesul la sistemul de învățământ de la cea mai fragedă vârstă, asigurarea resurselor necesare pentru formarea de bază și formarea continuă a profesorilor, precum și pentru recrutarea de personal auxiliar calificat, care să provină în măsura posibilului din țările din care provin elevii etc.

3.3.4 Participarea societății civile nu este numai de dorit, ci constituie și un indicator fiabil al calității democrației la nivelul societății și al sistemului educațional, reprezentând și un factor important în integrarea imigranților. Asociațiile părinților și asistenții sociali din domeniul educației își pot aduce și ei contribuția la construirea unei societăți și a unei cetățenii bazate pe incluziune, ce respectă diferențele și sunt conștiente de valoarea pe care o reprezintă o coeziune socială puternică.

Politica adoptată în diverse țări, prin care se acordă imigranților care au obținut forme legale drept de vot la alegerile locale, trebuie să fie sprijinită și încurajată, întrucât recunoaște integrarea imigranților în comunitățile-gazdă și le întărește sentimentul de apartenență la acestea.

3.4 Rolul Uniunii Europene

3.4.1 În cadrul procesului de adoptare și de punere în aplicare a noului Tratat de la Lisabona, Uniunea Europeană ar trebui să se asigure că statele membre continuă să garanteze o politică de integrare a imigranților, și în special dreptul la educație, la predarea limbii materne și la participarea părinților elevilor/elevetele din familii de migranți, în scopul de a îmbunătăți competențele acestor copii și de a-i sprijini în alegerile pe care le fac și în activitățile legate de învățământ.

3.4.2 Uniunea Europeană ar putea încuraja utilizarea metodei deschise de coordonare de către statele membre și, în acest context, realizarea de studii comparative și programe de cercetare care să contribuie la identificarea și la răspândirea bunelor practici, și să sprijine inițiative inovatoare prin care să se atragă atenția asupra noilor problematici din domeniu la nivel european, având în vedere că aceste aspecte sunt uneori mai greu de detectat la nivel național. Următoarele puncte prezintă câteva propuneri concrete în acest sens.

3.4.3 Definierea de indicatori și de criterii de referință, pentru ca eforturile să nu se concentreze numai asupra eliminării eșecului școlar, ci și a dificultăților concrete cu care se poate confrunta un elev/o elevă migrant(ă) în contextul specific în care se găsește, ar putea fi o măsură politică deosebit de pertinentă. Pentru a evita abandonul școlar sau refuzul de a frecventa școala, sunt necesare în primul rând programe care să permită concretizarea ofertelor de asistență socială în cadrul școlii.

3.4.4 Printre componentele criteriilor de referință care ar putea fi utilizate în cadrul metodei deschise de coordonare, se recomandă să figureze, de exemplu: situația socioeconomică a persoanelor care provin din familii de migranți și a celor care nu provin din astfel de familii; finalizarea studiilor (anii de școlarizare obligatorie) în cazul persoanelor care provin din familii de migranți și a celor care nu provin din astfel de familii; procentajul reprezentat de personalul didactic care provine din familii de migranți; competențele interculturale ale personalului didactic; permeabilitatea socială a sistemului școlar; promovarea multilingvismului în cadrul sistemului de învățământ public; gradul de deschidere a sistemelor de învățământ către toți copiii și tinerii etc.

3.4.5 Pe de altă parte, ar fi extrem de important ca Parlamentul European să fie implicat în mod direct în definirea, monitorizarea și evaluarea propunerilor și acțiunilor care urmăresc eliminarea excluziunii și a marginalizării din spațiul european.

3.5 Viitorul Directivei 77/486/CEE

3.5.1 Directiva 77/486/CEE a reprezentat un pas important, prin care dreptul la educație pentru toți copiii din familii de migranți a fost înscris pe agenda politică. Cu toate acestea, nu e mai puțin adevărat că directiva nu-i avea în vedere decât pe copiii cetățenilor europeni și că integrarea era concepută exclusiv în funcție de competențele lingvistice. În plus, punerea în aplicare a acestei directive a fost deficitară, iar, la treizeci de ani după ce a intrat în vigoare, încă nu a fost transpusă în totalitate în legislația actualelor state membre ale Uniunii.

3.5.2 Directiva 77/486/CEE reflectă un anumit context istoric și politic și nu mai face față cerințelor actuale privind integrarea; de aceea, trebuie să i se aducă modificări substanțiale, care să țină cont de evoluțiile fenomenului migratoriu ca atare. Deși Uniunea și statele membre trebuie să continue să se implice întru totul în problema învățării limbilor, în opinia CESE, o directivă în acest domeniu trebuie să meargă mult mai departe și să înglobeze și alte dimensiuni, dacă se dorește a fi un instrument de integrare socială, economică și politică a migranților și a copiilor lor.

3.5.3 Viitoarea directivă va trebui să țină seama de faptul că integrarea imigranților în comunitățile-gază este un fenomen mult mai complex decât integrarea copiilor lor în sistemele de învățământ, dar că aceasta din urmă joacă un rol-cheie în succesul celei dintâi.

3.5.4 În aceste condiții, viitoarea directivă nu ar trebui să ia în considerare numai aspectele lingvistice (care continuă să reprezinte o problemă fundamentală), ci să abordeze, într-un mod mai cuprinzător și mai coerent, și integrarea copiilor și a tinerilor în sistemele de învățământ.

Bruxelles, 25 februarie 2009.

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Mario SEPI
